

והיה זרעך בעפר הארץ

מכל צד, "ימה וקדמה צפונה ונגביה"... כי אכן תשועת האל העתידה תהיה אחר רב שלות ישראלי ההוויה (הנמצאים) היום בגלות אשר כמותו לא נהיה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צח א): "אם ראת דור שורות רבות באות עליון כנהר - חכה לו, שנאמר: "כי יבא כנהר צרי" וسمיך ליה "יובא לציוו גואל":

6. בלי יקר בראשית פרק כת

(יד) ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגביה - מה שהזכיר הרוחות המקבילים זה כנגד זה ולא הזיכרון כסדרון, לפי שאמרנו במדרש (עיין מדרש תהילים מד ב) אין התשועה באה לישראל כי אם בזמן שהם בתכליות השפלות, שנאמר (תהילים מד כו): "כי שחתה לעפר נפשינו" וגוי. מה כתיב בתיריה? "קומה עורתה לנו". וטעם של דבר שכל זמן שאינן בתכליות השפלות אז אין תולין בטחונם בה' וחושבים תחבולות להנצל מפני יkowski על ידי תחבולות אנושיות, ועל כן ריחק ה' את האדם ורבה העובה, כי לא בטחו בתשועה ה', אך **כשייראו כי יצאلت יד השתדלותם** ואין עוזר וסומך, אז ענייהם נשואות אל ה' לקרווא אליו בעת הצר להם וה' שומע, ובאותו זמן התשועה באה דרך בריחתה מן הקצה אל הקצה, דהיינו מון **תכלית השפלות** אל **תכלית המעלת**... וזה הבטחה על הגואלה[האחרונה](#):

7. אם הבנים שמחה פרק ראשון

ובספר "נצח ישראל" (פרק כו) לרביינו מהר"ל מפראג, אמר בטעם הצרות - דחbilliy משיח הוא בחינת העדר קודם ההוויה, ולפי גודל העדר יש להכיר את גודל התהוויה שיעשה לנו הש"ית בעת הגאולה. וכן ראייתי להגאון יעב"ץ בסידור (במעמודות ליום שני), שכתב בזיה"ל: "הגדולה וההצלחה, עפ"י הרוב כומחת אחר היושם מלחמת הנפילה ברע עצום תחילה, כמו שהוא העניין בהוויה והמציאות שאחד מרבע סיבותיו הוא העדר קודם, וכך שאמרו חז"ל (תמורה לא ע"א): **ילכי גבל מסרחה**, ומזה בא עניין ירידתינו, אנחנו האומה הנבחרת, פלאים בגנותם בטרם באננו אל המנוחה והנחלתה, והאחרון הקביד מאד לפיקעד הטוב המוחלט המתמיד הczומת אחריו. ולזה אמר: **ישפילה עד יורדים עד לעפר,** ומשם עולמים, שנאמר: **ישפילה עד עפר**" וכתיב: "כ**י שקה לעפר נפשינו...** קומה עזרתתנו לנו", עכ"ד. הרי, **לפי דבריהם הוא עניין טبعי, שקיים בטבע בכל הממציאות, וכמו שאמרו "ילכי גבל מסרחה".**

8. משנה שביר בראשית פרשת ויצא

והיה זרעך בעפר הארץ ופרצת - רשי פירש: "ופרצת - וחזקתו". אבל קשה, איך שידי לשון חיזוק ימה וקדמה?... וניל' שענין תיבת "ופרצת" הוא כמו שפירש הספורנו על לשון "ויפרוץ האיש מאד מיה לו צאן רבות ושפחות", ופירש הנ"ל: "פרץ את גבול ההצלחה המורגלת במלאתה מרעה הצאן". גם **כאן** שתהייה הצלחת הישראל את האויב רב פרוץ את גבול הטבעי, וכדי לסייע הכל עבו גוזל העתידות אשר יביא עליינו הבורא כ"ע. ועי' ניבא הנביא "חbilliy יולדת יבאו לו יג, יג), הינו שיבוא על ישראל בעקבות דמשיחא צרות על צרות ופלות גדולה, אבל הוא חbilliy לידה של הגואלה...

9. אפריון במדבר פרשת בלק

והנה במה שנסמלו לעפר... י"ל שנחשב בעינינו לעפר, וכמו שאנו מתפללים: "וונפשי לעפר לכל תהיה",

1. בראשית פרק כת

(י) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה :
(יא) ויפגע במקומות וילכו שם כי בא המשם וניקח מבני המקום ויחסם מראשתיו וישב במקומות הנהו :
(יב) והנה כי נאכלי אלהים עליהם וירדים בו :
(יג) והנה כי נאכלי עליו ויאמר אני ה' אלהי אברם אביך ואלמי ?צחק הארץ אבך אשר אתה שכוב עלייה לך אנטנה ולירעך :
(יד) והיה זרעך בעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגביה ונברכו בך כל משפחות הארץ ובירעך :
(טו) והנה אנחנו עניים עפס ושרפתיך בכל אשר תALK ותשתייך אל הארץ הזאת כי לא אעוזב עד אשר אס עשית את אשר דברתך לך :

2. בראשית רבה פרשת לך לך פרשה מא פסקה ט

ושמתי את זרעך בעפר הארץ - א) מה עפר הארץ מסוף העולם ועד סופו, כך בניך יהיו מפוזרים מסוף העולם ועד סופו, ב) ומה עפר הארץ איינו מתררך אלא במים, אף ישראל אינם מתררכם אלא בזכות התורה שנשללה למים, ג) ומה עפר מבלה את כל מתקות והוא קיים לעולם, כך ישראל כל עובדי כוכבים בטלים והם קיימים, ד) ומה עפר עשויה דייש, אף בניך עשויים דייש לעובדי כוכבים ...

3. רבינו בחיי בראשית פרק כת

(יד) והיה זרעך בעפר הזה על רבי זרעו בעפר. והיה יכול לומר לייעקב השמים", אבל יכול כונה אחרת בלבד "ככוכבי השמים", והוא שלשון עפר הוא כולל השפלות והמעלה: השפלות שיהיה זרעו בಗלות בין האומות שפלים בעפר ומדרך כף רגלי, והמעלה שייעלו לבסוף על כל האומות ויתגבורו באחרונה, בעפר הזה שהוא מדורך לכל והוא מתאבך וועלה באחרונה על הדורכים אותו.

4. איגרת תימון לרמב"ם

וכבר הבתיה הקב"ה לייעקב אבינו ע"ה, שאעפ"י שישתעבדו האומות בזרכו ויענו אותן ויגברו עליהם - הם ישרו ויעמדו, והמשתעבדים בהם יחלפו ויאבדו, כמו שנאמר: "ויהי זרעך בעפר הארץ", כלומר עפ"י שהם נתונים לממרס ולמרפס בעפר הזה שהכל דורסים אותו - סוף שיגברו וניצחו. וכן על דרך המשל, כמו שהעפר באחריתו יעלה על הדורסים אותו וישאר הוא, והדורסים אותו לא יעדמו. והנה באר ישעהו ע"ה והודיענו ממשמו של הקב"ה, שהאומה הזאת כל ימי הייתה בಗלות, כל מי שיעלה במחשבתנו להתגבר עליהylan ולא נס אורה אפשר לו לעשות ויצליח, אבל באחריתו ישלה הקב"ה מושיע ויסיר ממנה חליה וכאה, שכן אמר (ישעהו כ"א ב): "חוות קשה הגד לי הבוגד בוגד והשוגד שודד עלי עילם צורי מדי כל אנחתה השבתת". וכן הבתיחנו הבורא על ידי נביאו, שלא נאבד ולא יעשה עמו כליה ולא נסור לעולם מהליות אומה חסידיה, כמו שאי אפשר שנתבטל מחיותם של הקב"ה, וכן אי אפשר שנאבד ונתבטל מן העולם, שכן אמר (מלacci ג' ו'): "אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כלתם".

5. ספרנו בראשית פרק כת

(יד) והיה זרעך בעפר הארץ ופרצת - אחר שיהי זרעך בעפר הארץ, עניין יותשמי הארץ גוך וכחוץ לעברים" (ישעהו נא, כג). זה **שיהיו בתכליות השפלות**, אז **תפרוץ את כל גבולות** "הארץ אשר אתה שכוב עלייה"

עד עכשו, יכול הוא להראות בחוש, איך שמכל ירידת אשר סבלנו נצמחה אח"כ עליה והתפתחות יותר גדולה, וצד של דילגה לטובה יצא מכל משבר". למשל, מן המזוקות הנוראות של מלחמת העולם הראשונה, יחד עם מכת הארכבה, שעברו על היישוב הדל, והרבה חשו לחורבונו, הנה מותך כך חלו תמורהות גדולות בסדרי המדיניות, יצא הכיבוש הבריטי לפועל, ומותך כך הצהרת בלפור הicina את המדינה. יותר מאוחר, אiomiy המדיינות שמסביבנו, רוכז צבאותיהם קרוב לגבולותינו וסגירות מצרי טירן, הביאו את מלחמת ששת הימים והתרחבותה הנפלאה של ארצנו עד לב ליבה - ירושלים. ככל שהצרה גדולה, יותר יש שועה יותר נפלאה. לפני האור היוטר גודל, יש חשך עמוק מליל.

אותו יסוד שנפילת הרוח עלולה להזיק יותר מהאסון עצמו, בוטא ע"י רבינו הרב צבי יהודה, אחר הקטסטרופה היוטר נוראה שפקדה את עמו בהיסטוריה שלו, והוא השואה. הוא בירר שהפחדים, הצעועים, הדלולים הנפשיים, התזהמה וההימום, יותר קשים לגופו של כל-ישראל מאשר היסורים עצם. וכן הדגיש ש"עת צרה היא ליעקב וממנה יקעש", כולם לא רק שיש ישועה מן הצרה, אלא שהישועה באה דוקא מתוך הצרה (לנטניות ישראל א', עמי ס'). והרי יותר מאוחר אכן ראיינו שמנוראות הפורענויות אלה יצאו תשועות נפלאות. כל שלב בגנות ישראל יכול לבוא או מהכרה פנימית או מהכרה חיצונית. כאשר ההכרה של ערך ארץ-ישראל ותחיית האומה נחלשת, אז אינם על עם ישראל>Create ויסורים שמכדרחים אותו להתוודע אל שרשו, להבין מיהו ומהו. אובייס מבחן ובנינים הם המביאים אותו להבין שאין לו ישועה אלא בנאמנות לעצמו ולארצו, לתורתו ולאלהיו. מבון שדרך זו עקובה מקרבות ובעיות, וככל שקמים אנשי תורה ואידיאל, הם מצמצמים יסורי האומה. לכן, תחזקה ידי אחינו הנחזים במסירות בכל קצות ארצנו. אשריהם ישראל המאוהבים באדמת קדש ובורה סובלים כל צער וועלבו. גם אם מיעוטם, הם הם העושים את ההיסטוריה. גם אם רבו המתנרכים בהם, מרוב يولול ורוח עועים, הרי גרעין קדוש זה הוא המחזק בדרך הישראל בכל תוקף וymbia ברכה לאומה. עם קשה עורף אננו, וזה לנו צרה גדולה. אך בתוך חסרו נזק זה גונזה מעלה עליונה של נחישות ועקשנות למען אידיאלים נעלמים, וכל קשי העורף הוא כאשר מידה נשגבה זו נועה לדרך לא דרך. לכן אין לנו אלא להתקUSH, להמשיך להחיזק בדרך, להריעף על עם ישראל כולם דברי נחומיים וועז. העשן הוא שינצח...

12. הנש��ה כמו שחר לרבי יצחק דזון שליט"

כשביקר מrn הראייה קוק זצ"ל בארץ הארץ עם משלחת הרבניים המפורסמת (הדבר אברהם והלבושים מרדי), דבר שמענייני חותת העליה לארץ ישראל, ובתוך הדברים אמר: "אנו אומרים בלילה שבת בפיוט "לכה דודי" - "התנערி מעפר קומי, לבש בגדי תפארתך עמי". ויש לדקדק: כאשר הדברים מוסבים אל ירושלים עיה"ק, נקט הפייטן לשון נקבה: "התנעררי מעפר קומי", אולם כאשר פונה הפייטן אל עמו, "לבש בגדי תפארתך עמי", גם כאן נוקט בלשון נקבה, הגם שעם הוא לשון זכר, והיה לו לכaura להומר: "לבש בגדי תפארתך עמי", ומדוע אומר "לבש"?! אלא, למדך שגם המשך הפיוט "לבש בגדי עמי", מוסב גם כן אל ירושלים, וזה שמתכוון הפייטן לומר: "לבש בגדי תפארתך", וכי מ"ה הם בגדי תפארתך של ירושלים? "עמי"! hei אומר: כיון שע"י עולה לארץ ולעיר הקודש, אז כביכול מתבשת היא ירושלים בגדי תפארתך, הם הבנים השבים לה...

שתהא בנו מדת השפלות והענו. וידוע כי ע"י מדת הענו הוא השлом, כי אם כל אחד מתגאה על חברו ע"י באים קטנות ומריבות, הרי כי יש לנו שתי סייבות להחזיק במדת השлом, האחת מברית המילה, והשנייה מה שנסמלנו לעפר. וויל' דמש"ה התקינו לכוסות הערלה בעפר, להזרות כי עדים ברית המילה לבדו אינו מספיק כי"כ, רק צרכיהם להתמודת לעפר ובשתי אלה נזכה למדת השлом. והנה מצד הסברא נראה כי מ"ש בעל העקידה שהאות הברית הוא תועלת אהבה והתקשרות אשר תהיה בין בני הברית, התועלת הגדולה הזאת היא כאשר אנחנו מפוזרים בין שאר אומות עכו"ם הערלים ואנחנו מצוינו באות ברית קודש, זהו ודאי אותן ורשות נפלא להתקשר בקשר האהבה, אבל כישראל לבדם שוכנים על אדמתם ואין ביניהם תרבות אומה אחרת, אשר אז נקל יותר ח"ו לפירוד הלבבות כמ"ש בינה לעתים, וזה לא יספיק כי"כ גם חותם הברית מאחר שכולם שווים בדבר הזה, ואולם אם נחיזק במדת הענו ונפשינו בעפר לכל, אז שלום היה לנו גם בשבתנו לבדנו על הארץ:

10. תפארת שלמה בראשית פרשת ויצא

והיה זרעך בעפר הארץ - יש להבין עניין הברכה הזאת שייהיו בעפר הארץ, ולא אמר כחול הים וכוכבי השמים... אך הנה כתיב: "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר" (קהלת ג' ב), כי אמנם זהה בחינת העפר אשר הוא אך המקאים את כל הבראים אשר עליה, כי מעדן יצא לחם וינויה לכל נברא ובלעדיה לא תכוון לכל בריה בעזה"ז, ובכ"ז היא שפלה מאד ונדרכת בcpu רגלי הholkim עליה תמיד. ממנה לימד האדם כי זאת היא עצמה הסיבה שהעפר היא המצמחת מזון לכל בריה, מפני כי היא שפלה עצמה ואינה חשובה לכלום, ולכן היא נתונה לאם כל נברא, וזה ח"ל כי מי שימושים עצמו בעפר הקב"ה מגיבחו עד לשמים... וזה שאמורים: "ונפשי בעפר לכל תחיה", ע"י שפנסי בעפר לכ"ל תחיה", בחינת כל הוא המשפיע כל טוב לכל בריה... וזה "והיה זרעך בעפר הארץ", פירוש שמתחלת יחסנו בעפר שהוא נזרך בcpu הרגל, ועי"כ יعلו יצמיחו להשפיע כל טוב לכל העולם כמו הארץ הזאת. וזה כתוב: "אני אשכו את דכא ושפל שמתחלת רוח שפלים ולב נדכאים", ר"ל השכינה שורה עם הצדיק שהוא שפל ברך ונדכא בעינו, וכך על ידו משפיע להחיות שאר בניי רוח שפלים ונדכאים כי כולם מגיע להם חיות מן הצדיק זהה, כמ"ש במלות מושעיה: "וואהיש משה ענו מעד מל האדם", כמ"ש לעיל ונפשי בענוה, אז לכל תהיה להשפיע לכל ישראל כל טוב:

11. מחלת אל חיל לרבי שלמה אבינו שליט"

הunkson יצlich - אחרי המאורעות באב תרפ"ט, המאורעות הנוראים בירושלים, בחברון ובעוד ערי ישראל, כאשר נשחטו כי"כ הרבה נשמות טהורות מישראל ע"י מרצחים טמאים, נפל לב היישוב בקרבו מרוב חרדה. ראה Mrn הרב קוק שהנפילה הפנימית הזאת עלולה להזיק עוד יותר מאשר עצם המאורעות, ולכן הוא כתב מאמר מיוחד בשם "שובו לבצרו" (מאמרי הראה בעמ' 360). במאמר קצר ותמציתי זה, הוא מגיד שלושה יסודות עיקריים מבין יסודות הגאולה: א. הבתוון המוחלט שהחללה הגאולה. ב. הידיעה שמהלך התהיה גם זרוע נסיגות. ג. שדווקא מנו הנפילות צומחות ישועת. "הגואל נגלה ונכסה וחוזר ונגלה". כך מתגלה אורו של מישיח? "בשביל לכך הרינו רואים משך המהלך של תחיית האומה והרחבתה היישוב בא"י הרבה חליפות, עלויות וירידות ועלויות". וכל מי שהוא עוקב את סדרי היישוב, מראשית צעדי